

VIAȚA ȘTIINȚIFICĂ

SIMPOZIONUL NAȚIONAL „CONSTANTIN NOICA”, EDIȚIA A X-A *SENTIMENTUL ROMÂNESC AL FIINȚEI*

(Râmnicu Vâlcea, 25–26 mai 2018)

ÎNSEMNĂRI PE MARGINEA UNOR COMUNICĂRI

În organizarea Academiei Române, Institutul de Filosofie și Psihologie „Constantin Rădulescu Motru” și a Arhiepiscopiei Râmnicului, ediția a X-a a Simpozionului Național „Constantin Noica” s-a desfășurat în zilele de 25 și 26 mai 2018 în spațiul frumos și bogat spiritual al Centrului Eparhial din Râmnicu Vâlcea. Ca de fiecare dată, simpozionul își concentrează comunicările pe tema unei lucrări a lui Constantin Noica: în acest an *Sentimentul românesc al ființei!* Și iar, ca de fiecare dată, filosofii prezenți se bucură de reîntâlnire, își prezintă lucrările recente, făcând schimb de idei și cărți.

Pentru cele două zile, programul cuprinde 42 de comunicări (vezi *Programul Simpozionului, în continuarea prezentării de față* – n. red.). În cele ce urmează ne vom referi doar la unele dintre ele. Și nu pentru a le „rezuma”, ci doar pentru a evidenția mai mult atmosfera lucrărilor, întrebările și răspunsurile apărute pe loc, „la cald”. Analizele amănunțite se vor vedea în comunicările publicate.

Cei prezenți – acum dar și la simpoziioanele anterioare – parcă simt o atmosferă mai deosebită, în mod sigur pentru împlinirea deceniului acestui tip de manifestare. Organizatorii s-au străduit ca totul să fie pe măsura așteptărilor. În sala mare a Centrului Eparhial sunt ocupate toate locurile. Academicianul Alexandru Surdu – inițiatorul și sufletul simpoziioanelor „Constantin Noica” – invită prezidiul la masă: academicienii Alexandru Surdu și Alexandru Boboc, preot prof. dr. Ștefan Zară, profesorii universitari Florea Lucaci, Ion Dur și Ioan Biriș. După cuvintele de deschidere se trece la comunicări.

Alexandru Surdu, *Ființa, sentimentul și simțămintele românești*, Fiecare comunicare a academicianului Alexandru Surdu e și o invitație la dialog, o atragere a auditoriului într-un adevărat spectacol de idei și cultură filosofică. L-am ascultat de-a lungul anilor de multe ori. Acum, însă, retorica domniei sale mi-a apărut mai încărcată emoțional. Am și eu o vârstă, am împlinit 80 de ani, spune academicianul, aș vrea să-mi închei sistemul filosofic (pentadic), nu știu cât mai pot să mă ocup de aceste simpoziioane... Ne amintește că ar avea nevoie de mai mult ajutor! Mulți dintre cei care îl ascultăm știm acest lucru. Un om–instituție este extrem de solicitat, de aceea este nevoie de echipe.

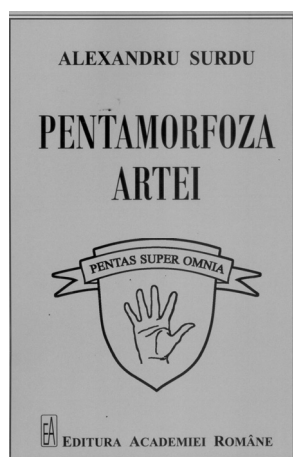
Noica, își amintește Alexandru Surdu, citea foarte rapid. În ultimii ani, la Păltiniș, nici nu avea multe cărți. Dar avea o memorie extraordinară, cita adesea din memorie. Face trimitere uneori la *Evanghelia* după Ioan: la început era Cuvântul... Dar el găsește și variante în limba română, cum ar fi „întru început era Rostirea”! Noica a avut o gândire teologică specială, fiind convins, la fel ca Lucian Blaga, că filosofia românească se poate înnoi și dezvolta pornind de la dogmele ortodoxiei creștine. I-am spus lui Noica – se mărturisește Alexandru Surdu din anii când era coleg cu filosoful de la Păltiniș la Centrul de Logică – faptul că particula „întru” din limba română are perechea „dintru” și că, din acest motiv, ar trebui tratate împreună. Noica a fost de acord, însă a rămas numai la „întru”. Dar, continuă Alexandru Surdu, teologic vorbind, trebuie să începi cu Dumnezeu (adică să începi cu „dintru”), nu cu „sfârșirea întru” Dumnezeu!

Noica era un hermeneut. El știa să caute în limba română, ceea ce nu e la îndemâna oricui. Căci nu oricine poate găsi ceea ce trebuie găsit. Prin titlul ei, lucrarea *Sentimentul românesc al ființei*

poate fi una șocantă. Ce înseamnă sentiment românesc al Ființei? Pentru a răspunde la această întrebare e nevoie să știm mai întâi ce este Ființa. Ființa (*ti esti*) este ceea ce este, adică „ce este-le” articulat. Numai obiectele există, ființa („ce este-le”) e în mintea noastră. E vorba aici de un *saltus mentis*, de un salt de la senzorial la rațional, salt pe care numai omul îl poate face. La Noica venea foarte multă lume la Păltiniș. Când îi auzea pe unii că-l întrebă direct „ce este Ființa?”, Noica schimba vorba, dându-și seama că nu are cu cine discuta. Cam așa ceva a pățit și poetul Ioan Alexandru când l-a vizitat pe Heidegger. Poetul nostru, știind un pic de germană, a ajuns la un moment dat la cabana lui Heidegger din Munții Pădurea Neagră. Cum s-a întâlnit cu filosoful german, imediat l-a întrebat: ce înțelegeți dumneavoastră, domnule Heidegger, prin *Da-Sein*? Heidegger l-a privit puțin, apoi a schimbat subiectul, propunând să vorbească despre... vreme!

Pentru Noica, ne spune în continuare Alexandru Surdu, „devenirea întru ființă” ne relevă mecanismul de trecere de la sentimentul de ființă la ființă. Dar această trecere nu o putem înțelege fără studiul rostirii, fără studiul limbii. Iată de ce se apleacă filosoful nostru atât de interesat asupra virtuților de exprimare filosofică ale limbii române. Limbile care n-au verbul „este” nu pot exprima modalitățile ființei, de aceea în astfel de culturi nu găsim nici filosofi și nici mari logicieni, concluzionează Alexandru Surdu. Nu este greșit să spunem atunci că Noica este un erou al culturii române!

Dar așa stând lucrurile, nu ajungem la o relativizare nepermisă a filosofiei? Să-i trecem cuvântul academicianului Alexandru Boboc...

Alexandru Boboc, Naționalitatea în filosofie. Epoca noastră, ține academicianul Alexandru Boboc să sublinieze chiar de la început, este una a statelor naționale și a culturilor naționale. Formula „naționalitatea în filosofie” îi aparține lui Ion Petrovici. Dar problema aceasta nu e chiar așa de nouă: o întâlnim și la Fichte, la revoluționarii francezi, apoi și în perioadele interbelică și postbelică.

Totodată, filosofia are nevoie de înscrierea în universalitate. Această înscriere are loc însă prin creațiile naționale de sisteme filosofice. Wilhelm Wundt, de exemplu, atrăgea atenția că, poate, nu este cel mai nimerit să vorbim de „filosofii naționale”, ci de epoci istorice în care anumite filosofii au dominat: filosofia franceză, filosofia germană, filosofia italiană etc.

Din păcate, pe unii îi deranjează ideea națională și în prezent. Iată că, de exemplu, chiar în manualele școlare, în locul a ceea ce noi știm că se numește „limba și literatura română”, acum găsim sintagma „limbă și comunicare”! Dar filosoful Noica ne poartă în mod firesc prin nuanțele și subtilitățile atât de frumoase și expresive ale limbii române. El nu procedează precum Heidegger, care a creat un limbaj special în limba germană, limbaj care, apoi, trebuie învățat pentru a înțelege concepția autorului.

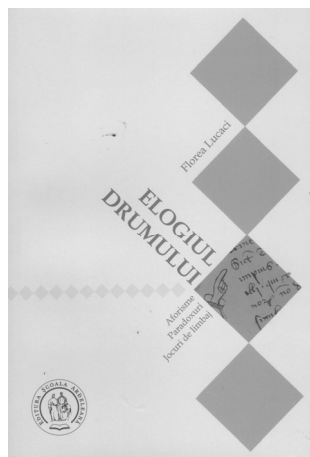
Florea Lucaci, *Sentiment și rațiune în logica ființei*. Dar cum se împacă sentimentul cu rațiunea? Cum se poate da seamă și de sentiment și de rațiune într-o perspectivă logică asupra ființei? Iată întrebări la care și-a propus să răspundă profesorul universitar Florea Lucaci. În comunicarea sa, Florea Lucaci pornește, pe urmele lui Noica, de la orizonturile întrebărilor. Căci, vorba filosofului de la Păltiniș, întrebările luminează lucrurile, astfel încât se poate spune că iscusința întrebării este „parte a lucrului”. Așa se face că – subliniază Florea Lucaci – la Noica întrebarea este un operator ontologic.

La modul aplicat, Florea Lucaci oferă auditoriului două tabele în care sunt sintetizate întrebări-operatori exemplificate apoi prin versuri eminesciene. Aplicațiile stârnesc interes, așa că așteptăm textul din volumul care va apare.

Academicianul Alexandru Surdu intervine.

Al. Surdu: De fapt, în spiritul celor spuse de Noica, articulezi întrebarea și ai găsit răspunsul. E precum în cazul Oracolului de la Delfi: „Cunoaște-te pe tine însuși!”

Dar cum se cunoaște o națiune? Nu și prin sentimentele sale față de Ființă?

Ștefan Zară, *De la Turnul Babel la rostul rostirii spre comuniunea omului cu Dumnezeu*. În acest moment, o perspectivă teologică în discutarea temei este bine-venită. O îndepărtare de identitatea comunitară, de identitatea națională, nu înseamnă oare și o îndepărtare de Cuvânt, de ființa

noastră? Cuvintele pe care le folosim nu pot avea decât rădăcini metafizice, din moment ce lumea a fost creată prin cuvânt. Avem o responsabilitate față de cuvânt, față de rostire, căci acestea, cuvintele, sunt nu doar simboluri, ci lucrare comunitară, comuniune, împărtășire.

Al. Surdu: Filosofii se luptă adesea cu cuvintele, dar mulți uită să se ocupe de ceea ce vizează ele. Să-i dăm însă cuvântul doctorului Lăzărescu, care l-a cunoscut bine pe Constantin Noica și l-a vizitat de multe ori. Iar acum ne-a adus și două cărți în care scrie despre Noica, pentru care îl felicităm!

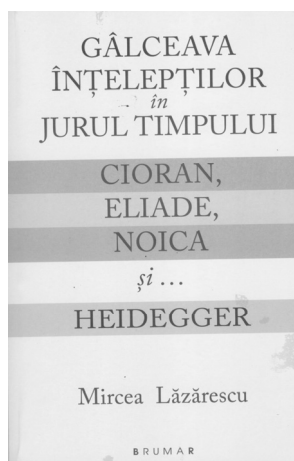
Mircea Lăzărescu, „Firea” și „devenința” în rostirea filosofică a lui Noica. Constantin Noica ne îndeamnă să căutăm ființa în lucruri, în realități. Limba este și ea o realitate. Așa gândea și Heidegger. Dar în timp ce filosoful german ținea limba filosofilor de la începuturile presocratice ale filosofării, Noica al nostru, inspirându-se din devenirea hegeliană, se așază cu fața nu spre trecut, ci spre nou, spre ce devine.

Centrat pe noutate, pe ceea ce devine, Noica aproape că topește ființa în devenire. Ghidat de specificul limbii române, filosoful de la Păltiniș atrage atenția că termenul „ființă” din limba noastră derivă din latinescul „*fieri*” (a curge), nu din *ens-esse*. În acest spirit, Noica propune termenul de „devenință” pentru ființa-devenire.

Al. Surdu: Va trebui să revenim asupra conceptului de „devenință”. Terminologia lui Noica ar trebui spartă. Nu există ființă în lucruri. Lucrurile există, cum spuneam mai devreme, pe când ființa e numai în mintea mea.

M. Lăzărescu: Totuși, nu trebuie să uităm că, pe lângă kantianismul lingvistic, apoi pe lângă filosofia analitică a limbajului, „jocurile de limbaj” ori chiar postmodernismul informațional, avem și abordarea fenomenologico-semantică a limbajului, perspectivă în care teoretizează și Noica despre problematizarea ontologică a limbii.

Al. Surdu: Firește, dar atenție! Din păcate, Heidegger redă ciuitit textul lui Aristotel despre ființă și, culmea, nimeni nu s-a sesizat! Nici Noica nu a verificat. Dar eu am verificat. Problema ființei a fost lămurită de către latini, care puneau accent pe definiții. Noica însă nu folosește termenii de existență, de realitate, nici de subzistență sau esență etc. De aceea spuneam că terminologia sa trebuie spartă...

Nicolae Georgescu, *Haos și neant la Eminescu, în viziunea lui Constantin Noica.* În legătură cu discuția care s-a pornit, aș aminti și eu că termenul „realitate” nu provine din latină, cum se susține de obicei, ci se pare că Duns Scotus l-a introdus încercând să-i găsească origini în greaca veche.

Apoi, oprindu-mă la modul în care Noica îl consideră pe Eminescu, acel Eminescu ce denumește unele principii de organizare cu termenul „arhei”, luând în calcul devenirea lumii de jos –

cum zice Noica – , rezultă că el va întări tradiția *Învățăturilor* lui Neagoe, a cronicarilor și a *Divanului* lui Cantemir. Se impune să fim atenți, totuși, la deosebirea dintre ceea ce constituie concepția proprie a autorului Eminescu și concepțiile diferitelor personaje descrise de Eminescu.

Ion Dur, *Naționalism și românitudine sau intrarea în universal*. Nu putem să nu amintim mereu joncțiunea pe care Noica o propune sistematic între filosofie și literatură. Căci, la urma urmei, ce este „întru” dacă nu un fel de „Făt Frumos” al literaturii române? Aș introduce însă o nuanță: Noica n-a scris „filosofie românească”, ci „filosofie în limba română”!

Al. Boboc: E nevoie să distingem între conceptele existențiale și conceptele valorice. „Ființă” și „Neființă” sunt concepte valorice, nu existențiale.

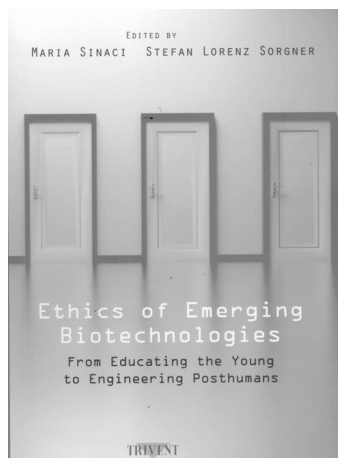
Dragoș Popescu, *Noica și pozitivismul logic*. Noica nu a cochetat numai cu literatura, ci a fost mereu interesat și de spiritul științific, de construcția matematică, de pozitivismul logic. Filosoful român a dovedit o deschidere universală, admitând până la un punct și filosofia anglo-saxonă. De aceea nu putem spune că el a fost un adversar al pozitivismului logic. Și nici al marxismului.

Al. Boboc: Demersul lui Dragoș Popescu mi se pare interesant și oportun pentru a discuta și analiza poziția lui Noica în raport cu marxismul și cu pozitivismul logic. S-ar contura astfel o încadrare mai precisă a concepției filosofului român nu doar în raport cu gândirea lui Heidegger.

Marius Dobre, *Alternativa morală și optimismul lui Constantin Noica*. Mulți dintre cei care l-au cunoscut pe Noica au fost mirați de „optimismul” debordant al filosofului. Acest optimism poate fi ușor recunoscut din faimoasa expresie nicasiană ce apare în *Șase maladii ale spiritului contemporan*: „dacă-mi reușește păcatul, este bine, am voluptatea; dacă nu-mi reușește, este bine, am virtutea”! S-a spus de multe ori că, dacă Cioran era un „sceptic” de serviciu al acestei lumi în plin declin, Noica, în schimb, se pare că era un „optimist” de serviciu...

Al. Surdu: Am spus-o de mai multe ori, cei care ne-am aflat în preajma lui Noica, nu de puține ori ne miram de atitudinea sa. De pildă, știți cum sunt verile în București, te sufoci de cald și e atâta praf... Noica zicea, lăsați că e bine, că nu-i noroi! Dacă ploua mult și era plin de noroaie, el ne spunea: e bine, că nu-i praf! Așa era Noica, în fiecare situație vedea partea bună...

În studiul meu, continuă *Marius Dobre*, mi-am propus să analizez din perspectivă logică alternativele unor astfel de dileme. Mă interesează mai ales alternativele morale. Este interesant că – după ce am verificat împreună cu câțiva colegi – fiecare alternativă în astfel de situații la care se referă și Noica este validă logic.

Daniel Cojanu, *Despre arhei, arhetipuri și spiritul locului.* Comunicarea lui Daniel Cojanu ne duce într-un plan mai antropologic, „arheii” din limbajul românesc și eminescian amintind de anumite principii, de arhetipuri. Noțiunea de „spirit al locului” poate fi în acest context un cadru teoretic explicativ pentru individuația ontologică din plan cultural.

Al. Boboc: Trebuie să precizăm că, sub aspect istoric, termenul de „spirit al locului” este utilizat îndeosebi de unii sociologi și antropologi de acum un veac...

Mihai Popa, *Ființa ca poiesis din perspectiva Sentimentului românesc al ființei.* În lucrarea lui Noica, pe care o avem în vedere la acest simpozion (*Sentimentul românesc al ființei*), se vorbește într-un capitol despre „seninătatea ființei” din perspectivă românească. Există aici o perspectivă mai „poetică”, dacă ținem seamă de precizarea lui Noica, după care, în cultura română, „trei mari gânditori” și-au „pus problema ființei: limba, un poet și un sculptor”. Limba română și poetul Eminescu ne-au vorbit de fața mai întunecată a ființei, iar sculptorul Brâncuși a știut să ne arate partea mai luminoasă a acesteia.

Dar într-o manieră a vechilor greci, *poiein* are vocația de a scoate ființa din partea sa întunecată sau, cum spune Heidegger, din „ascundere”. În perspectivă românească, ființa ieșită din ascunderea mai întunecată se organizează în *arhei* – în facerea poetică eminesciană – pentru a se dezvălui apoi în fața luminoasă a zborului și esențelor din sculptura brâncușiană.

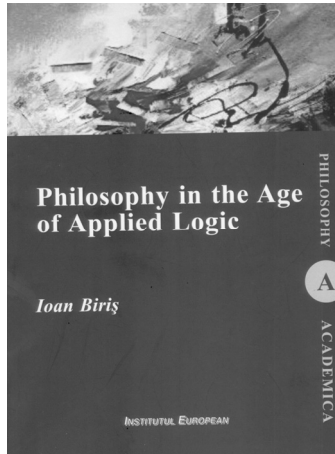
Ioan Biriș, *Ființă, raționalitate și calcul. Despre modalitățile ființei în viziunea lui Constantin Noica.* Lucrarea lui Noica, *Sentimentul românesc al ființei*, pune pe gânduri sau poate șoca – după cum s-a mai spus aici – chiar prin titlul ei. Intră în sarcina filosofiei preocuparea în legătură cu sentimentele naționale? Noica însuși precizează că nu e vorba de o lucrare filosofică! Dar atunci ce fel de lucrare este? Autorul nu ne mai spune, însă pare convins că, de exemplu, sufletul germanic are un sentiment deosebit al devenirii, că sufletul rus are un sentiment deosebit al spațiului, cel american ar avea un sentiment deosebit al eficienței etc. Dezvăluirea unui sentiment românesc al ființei constituie obiectivul principal al cărții lui Noica.

După cum se cunoaște, autorul nostru consideră că rostirea românească pune în joc șase situații ale ființei: „n-a fost să fie”; „era să fie”; „va fi fiind”; „ar fi să fie”; „este să fie” și „a fost să fie”. Dar din aceste situații, încă pe latura sentimentului ființei, crede Noica, putem desprinde individualul, generalul și determinațiile. De aici încolo poate începe o „lectură rațională” a ființei. Avansăm ipoteza că raționalitatea înțeleasă aici de către Noica este una în sens de calcul. În studiul de față, ne propunem să răspundem la următoarele întrebări: 1) Dacă sentimentul ființei este o „singularitate” culturală, cum se poate realiza o filosofie a „singularului” fără a anula înțelegerea aristotelică a filosofiei (ca studiu al generalului)? 2) Termenii utilizați de Noica – individual, general și particular – sunt adecvați pentru o analiză logică a ființei?

Al. Surdu: Va trebui să distingem între singular și individual. Singularul ar putea fi încadrat în logică sub aspectul numelui, dar individualul ține de ontologie. Se impune să clarificăm ce este individualul la Noica.

I. Biriș: De regulă Noica, atunci când vorbește de individuali, are în vedere lucrurile și ființele particulare. Dar când astfel de individuali sunt proprietăți, atunci ei pot fi și universali. Această distincție nu mai este clară la Noica, el corelând mereu individualul cu generalul. Apoi, în *Scrisori despre logica lui Hermes*, Noica susține că individualul primește întotdeauna nume, ceea ce înseamnă că este echivalat cu singularul...

I. Dur: Îmi amintesc că atunci când a apărut cartea *Scrisori despre logica lui Hermes*, au venit la Păltiniș câțiva colegi din cercul de epistemologie de la Timișoara. A avut loc o dezbatere foarte interesantă, colegii timișoreni susținând că lucrarea lui Noica este mai mult o ontologie, în timp ce filosoful de la Păltiniș încerca să ne convingă de faptul că acolo e vorba, totuși, de o logică!

Vasile Muscă, Constantin Noica și ideea școlii în care nu se învață nimic. La vremea sa, Schopenhauer susținea că gândirea nu poate fi învățată, prin urmare nici filosofia. Iar Nietzsche deplângea faptul că în universitățile germane din timpul său nu se mai știe nimic despre gândire. Noica se apropie de astfel de idei când, în distincția profesor – elev, maestru – discipol, ține să precizeze că nu se știe niciodată „cine dă și cine primește”! Adică, ar putea fi o școală „în care nu se învață nimic”, căci adevărata problemă a filosofiei este gândirea (care nu poate fi învățată), nu adevărul.

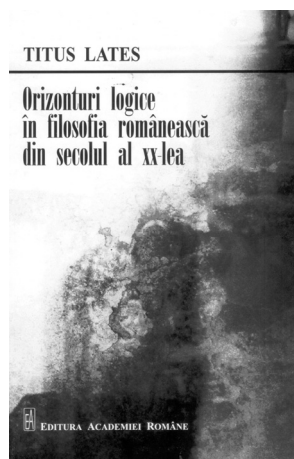
Mona Mamulea, Ce este sentimentul ființei? Mereu aceeași, subtilă și nuanțată în comunicările sale, Mona Mamulea pornește de astă dată de la rolul întrebării în filosofarea lui Noica, amintind că și la Aristotel, din cele zece categorii, șase sunt sub formă de întrebări. Apoi, pentru Noica, atrage atenția Mona Mamulea, logica nu interesează atât ca disciplină, ci în mod deosebit ca fiind drept ceva structurant, constructiv. E adevărat, Noica nu face distincții explicite între ființă, existență și realitate, lăsând posibile astfel diferite neînțelegeri.

Al. Surdu: Așa este, *categoriile* sunt întrebări, dar nu orice fel de întrebări, ci întrebări articulate (adică răspunsuri). Latinii nu aveau articolul hotărât, de aceea nu-l puteau înțelege bine pe Aristotel. Nu întâmplător Noica și-a propus să traducă textele comentatorilor logicii lui Aristotel.

Marin Diaconu, Constantin Noica, colaborator la publicații din străinătate. Cu minuția cercetătorului experimentat, Marin Diaconu îi informează pe ascultători că Noica a publicat în țară vreo 1200 de articole, iar în străinătate în jur de 20–25 articole (unele în limba română, altele în germană sau franceză). Ne propune apoi ca, în simpoziunile următoare, în program să fie cuprinse și lansări, respectiv dezbateri ale ideilor unor lucrări ce apar între timp despre Constantin Noica.

Titus Lates, *Erotica și sentimentul românesc al ființei*. Dacă întrebările luminează lucrurile, așa cum subliniază Noica, atunci nu trebuie să uităm, afirmă Titus Lates, că pentru filosoful român logica nu este una a formalismelor, ci a cuvintelor și rostirilor. Iar dacă logica trebuie să pornească de la cuvânt, atunci Adam poate fi considerat „primul logician”, căci el a dat nume lucrurilor.

În opera lui Noica găsim schițate mai multe logici, cum ar fi logica invenției, logica integrării, o logică a realului, dar a avut în proiect și o logică a întrebărilor.

Ion Filipciuc, *Structura pentadică în nuvela Moara cu noroc de Ioan Slavici*. Neobositul cercetător al literaturii române, Ion Filipciuc, se întâlnește mereu cu ideile lui Noica, atunci când filosoful de la Păltiniș face apel la unele opere literare, mai ales la textele lui Eminescu. De data aceasta, Ion Filipciuc s-a străduit să găsească o structură pentadică în opera lui Ioan Slavici, în țesătura textului din *Moara cu noroc*. Aceasta, în spiritul crezului nicasian că diferitele cuvinte au tărie ontologică.

Mihai Ioan Micle, Doina Ștefana Săucan, Gabriel Oancea, *Religie și psihologie: repere în interpretarea persoanei*. Pentru Noica, formularea întrebărilor, interogativitatea – prin puterea de a spori realitatea – aduc în discuție și planul psihologic. Acest plan este avut în vedere de autori pentru a evidenția cuplul religie – psihologie, rolul credințelor în psihologia umană și, în această perspectivă, devenirea psihologică transpersonală.

Bianca Michi Nema, *Despre plenitudine la Anne Conway și Constantin Noica*. O anumită surpriză în cadrul lucrărilor simpozionului aduce tânăra cercetătoare Bianca Michi Nema. Căci o comparație a ideilor filosofului de la Păltiniș cu ideile unui filosof britanic din secolul al XVII-lea poate produce o anumită perplexitate. Dar de ce nu? Pentru Anne Conway, o susținătoare a platonismului, lucrurile – precum individualii lui Noica – manifestă vitalitate într-o natură caracterizată de plenitudine. Devenirea „întru” nu are același efect? Să așteptăm textul...

Marian Nencescu, „Întru”, de la alegoria căutării la motivul întemeierii. Particula „întru” – atât de importantă pentru filosofia în limba română – este luată în calcul și de către Marian Nencescu, pentru a da seamă, făcând apel la folclor și creațiile mitice, de creația proto-filosofică românească. În acest sens, susține cercetătorul Nencescu, „cugetarea mitologică” ar putea deveni, cum crede și Mircea Vulcănescu, parte fundamentală a științei noologice.

Ioan Biriș

**PROGRAMUL SIMPOZIONULUI NAȚIONAL
„CONSTANTIN NOICA”, EDIȚIA A X-A
SENTIMENTUL ROMÂNESC AL FIINȚEI**

25–26 mai 2018, Râmnicu Vâlcea

Sala Iosif Episcopul a Casei Sfântul Calinic din Centrul Eparhial al Arhiepiscopiei Râmnicului

Simpozionul a fost organizat de:
**Institutul de Filosofie și Psihologie „Constantin Rădulescu Motru” al Academiei Române
Arhiepiscopia Râmnicului**

Partener media:
Radio România Târgu-Mureș, redactor: Margareta Pușcaș

Programul zilei I – 25 mai

În cadrul deschiderii oficiale au luat cuvântul:

acad. Alexandru Surdu, directorul Institutului de Filosofie și Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru” al Academiei Române

acad. Alexandru Boboc.

Mesajul Înaltpreasfințitului Părinte dr. Varsanufie, Arhiepiscopul Râmnicului a fost transmis de:
pr. prof. dr Ștefan Zară

Lucrări și discuții
Moderator: Acad. Alexandru Surdu

acad. Alexandru Surdu, *Ființa, sentimentul și simțămintele românești*

acad. Alexandru Boboc, *Naționalitatea în filosofie*

prof. univ. dr Florea Lucaci, *Sentiment și rațiune în logica ființei*

dr Doru Sinaci, *Spațiul etnic în viziunea tribuniștilor arădeni (1896–1912)*

pr. prof. dr Ștefan Zară, *De la Turnul Babel la rostul rostirii spre comuniunea omului cu Dumnezeu*

prof. univ. dr Mircea Lăzărescu, *„Firea” și „devenița” în rostirea filosofică a lui Noica*

cs III, prof. univ. dr Nicolae Georgescu, *Haos și neant la Eminescu, în viziunea lui Constantin Noica*

prof. univ. dr Ion Dur, *Naționalism și românitudine sau intrarea în universal*

lect. univ. dr Maria Sinaci, *Mircea Vulcănescu și Constantin Noica despre sentimentul existenței*

cs I dr Dragoș Popescu, *Noica și pozitivismul logic*

cs I dr Claudiu Baciu, *De ce un „sentiment” și nu un „concept” românesc al ființei?*

cs I, prof. univ. dr Viorel Vizureanu, *Constantin Noica despre logica națională*

cs I dr Marius Dobre, *Alternativa morală și optimismul lui Constantin Noica*

lect. univ. dr Daniel Cojanu, *Despre arhei, arhetipuri și spiritul locului*

cs III dr Mihai Popa, *Ființa ca poiesis din perspectiva Sentimentului românesc al ființei*

cs II, conf. univ. dr Ștefan-Dominic Georgescu, *Silogismul ca rostire mediată în Scrisori despre logica lui Hermes*

dr Doina Rizea-Georgescu, *Aspirația către frumos în sufletul românesc*

cs III dr Victor Emanuel Gica, *Modificări ale doctrinei formelor logice în opera lui Constantin Noica*

Discuții pe marginea comunicărilor

Programul zilei a II-a – 26 mai

Lucrări și discuții

Moderator: acad. Alexandru Surdu

acad. Teodor Dima, *Constantin Noica: scrisori către Petre Botezatu*

prof. univ. dr Ioan Biriș, *Ființă, raționalitate și calcul. Despre modalitățile ființei în viziunea lui Constantin Noica*

prof. univ. dr Vasile Muscă, *Constantin Noica și ideea școlii în care nu se învață nimic*

cs I dr Mona Mamulea, *Ce este sentimentul ființei?*

Marin Diaconu, *Constantin Noica, colaborator la publicații din străinătate*

prof. univ. dr Viorel Cernica, *Verbul și timpul în judecățile despre ființă*

cs II dr Marius Augustin Drăghici, *Determinism și incertitudine, concepte deschise*

cs II dr Titus Lates, *Erotica și sentimentul românesc al ființei*

prof. dr Ion Filipciuc, *Structură pentadică în nuvela Moara cu noroc de Ioan Slavici*

cs asoc. dr Oana Vasilescu, *Brâncuși în interpretarea lui Noica*

cs I, lect. univ. dr Eugeniu Nistor – *Constantin Noica despre sufletul românesc*

cs II, conf. univ. dr Bogdan Danciu; cs I, prof. univ. dr Camelia Popa, *Premisele educației vocaționale din perspectiva lui Constantin Rădulescu-Motru*

cs II dr Mihai Ioan Micle, cs III dr Doina Ștefana Săucan, lect. asoc. dr Gabriel Oancea, *Religie și psihologie: Repere în interpretarea persoanei*

cs II, conf. univ. dr Sergiu Bălan, *Despre limbaj și percepție*

cs III dr Henrieta Anișoara Șerban, *Sentimentul și devenirea ființei*

dr Horia Dulvac, *Sentimentul românesc al ființei ca soluție la problemele identității*

lect. univ. dr Pompiliu Alexandru, *Conceptul de „minte” la Noica*

cs III dr Marian Nencescu, *„Întru”, de la alegoria căutării la motivul întemeierii*

Bianca Michi Nema, *Despre plenitudine la Anne Conway și Constantin Noica*

cs asoc. drd Cezar Roșu, *Răzuna ființei ca model dinamic*

cs drd Șerban Nicolau, *Sentimentul românesc al ființei la Constantin Noica*

ing. Alexandru Pranițchi, *Orizontul întrebării și sentimentul românesc al ființei*

cs drd Ovidiu G. Grama, *Despre rosturile filosofice ale etimologiei*

Comitetul de organizare a conferinței: Alexandru Surdu, Alexandru Boboc, Ștefan Zară, Ștefan-Dominic Georgescu, Victor Emanuel Gica

Comitetul de selecție a lucrărilor: acad. Alexandru Surdu, acad. Alexandru Boboc